

Prawo pracy

dr
Marcin
Kiełbasa
cz. 1

Prawo pracy

- **Pod pojęciem prawo pracy (art. 9 § 1 KP) rozumie się**
  - przepisy Kodeksu pracy oraz
  - przepisy innych ustaw i aktów wykonawczych, określające prawa i obowiązki pracowników i pracodawców, a także
  - postanowienia układów zbiorowych pracy i innych opartych na ustawie porozumień zbiorowych, regulaminów i statutów określających prawa i obowiązki stron stosunku pracy.

Prawo pracy

- **Kategorie stosunków pracy, regulowanych normami pr. pracy oraz heterogeniczność prawa pracy**
- **Indywidualne i zbiorowe prawo pracy – rozróżnienie i omówienie**
- **Formalne prawo pracy / Organizacyjne prawo pracy**

Prawo pracy i ubezpieczenia społeczne – trochę historii

- **1802- Ustawa w Anglii zabraniająca zatrudniania dzieci przy normie dziennej powyżej 12 h;**
- **1833- inspekcja pracy w Anglii;**
- **1883 - 1889 - Ubezpieczenia społeczne w Niemczech**
- **1910 - I księga francuskiego KP**

Ubezpieczenia społeczne

- **Ubezpieczenia a zabezpieczenie społeczne - wzajemne relacje**
- **Ogólne pojęcie „ubezpieczeń” [społecznych, zdrowotnego, gospodarczych]**
- **Ubezpieczenia społeczne a ubezpieczenia zdrowotne + ich podstawowe cechy**

- **Fazowość – ukazująca istotę ubezpieczeń społecznych (737) oraz ryzyka socjalne (739 + 741)**

Ubezpieczenia społeczne

- **Ubezpieczenia a zabezpieczenie społeczne**
- **Ogólne pojęcie „ubezpieczeń”**

- **Ubezpieczenia społeczne a ubezpieczenia zdrowotne + ich podstawowe cechy**
- **Fazowość ubezpieczeń społecznych oraz ryzyka socjalne**

- **Omówienie podstawowych cech ubezpieczeń społecznych**

Ubezpieczenia społeczne

- **Podmioty ubezpieczeń społecznych** – ubezpieczony, płatnik, ZUS (organ rentowy), otwarty fundusz emerytalny (+ PPK)
- **Najważniejsze zasady prawa ubezpieczeń społecznych – w tym:**

zasada powszechności, przymusowości, automatyzmu prawnego (ubezpieczeniowego), solidarności wspólnoty ryzyka, wzajemności ubezpieczeniowej, równego traktowania ubezpieczonych, gwarancji wypłacalności świadczeń, schematyzmu świadczeń, formalizmu normatywnego

- **Prawne uwarunkowania prawa ubezpieczeń społecznych – wynikające ze źródeł konstytucyjnych, międzynarodowych i unijnych**
- **Prawo ubezpieczeń społecznych a inne gałęzie prawa**

Ubezpieczenia społeczne

- **FORMY PODLEGANIA UBEZPIECZENIOM SPOŁECZNYM I TYTUŁY – ubezpieczenie obowiązkowe i dobrowolne**
- **Zgłoszenie płatnika składek i ubezpieczonego do ubezpieczeń społecznych**

Źródła prawa pracy

- **Konstytucja RP z 2.04.1997 r. oraz normy UE**
- **USTAWY - Ustawa z 26.6.1974 r. Kodeks pracy + pragmatyki + KC [źródło subsydiarne]**
  - **ustawa z 13.3.2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników - regulująca zwłaszcza zwolnienia grupowe;**
  - **Ustawy z 23.05.1991 r.: o związkach zawodowych; o organizacjach pracodawców;**
  - **Ustawa z 23.05.1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych;**
  - **Ustawa z 9.7.2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych**

Źródła prawa pracy

- **ROZPORZĄDZENIA**
SWOISTE ŹRÓDŁA PRAWA PRACY – krótkie omówienie poszczególnych kategorii
- **Układy zbiorowe pracy i porozumienia o stosowaniu układu zbiorowego pracy**
  - Porozumienia w związku z przejściem zakładu pracy na nowego pracodawcę
  - Porozumienia o zawieszeniu przepisów prawa pracy
  - Porozumienia o stosowaniu mniej korzystnych warunków zatrudnienia
  - Porozumienia w sprawie telepracy
- **REGULAMINY I STATUTY**
- **MIĘDZYNARODOWE PRAWO PRACY, w tym EUROPEJSKIE PRAWO PRACY**

Wyłączenia

- Kodeks pracy **nie obejmuje** świadczenia pracy na innej podstawie niż stosunek pracy tj.:
  - wykonujących pracę na podstawie umów prawa cywilnego;
  - wykonujących pracę nakładczą;
  - członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych;
  - wykonujących pracę w zakładach karnych i poprawczych;
  - służby państwowej w zmilitaryzowanych jednostkach;
  - pracy wolontariuszy.

Zatrudnienie pracownicze vs NIEPRACOWNICZE

Rodzaje stosunków pracy

- umowne,
- pozaumowne
- zbiorowe
- procesowe
- kontrolne

Systematyka prawa pracy – MATERIALNE / FORMALNE

Charakterystyka stosunku pracy

- Dobrowolna działalność człowieka
- Odpłatność
- Osobisty charakter świadczenia pracy
- Staranność działania
- Świadczenie pracy w sposób ciągły
- Podporządkowanie (praca pod kierownictwem pracodawcy)
- Praca wykonywana jest na rzecz pracodawcy ponoszącego ryzyko zatrudnienia

ART. 22 §1¹ KP – nazwa umowy – czy istotna?

Pojęcie pracownika

Pracownikiem jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę.

Z powyższego wynika, że podstawą stosunku pracy jest "umowa o pracę", oraz cztery podstawy szczególne:

1) "powołanie"

2) "wybór"

3)
"mianowanie"

4)
"spółdzielczą
umowę o
pracę"

Pojęcie pracodawcy

- **Pracodawcą** jest jednostka organizacyjna, choćby nie posiadała osobowości prawnej, a także osoba fizyczna, jeżeli zatrudniają one pracowników.

Czy pracą jest?

- Praca chałupnicza (nakładcza)
- Praca na własny rachunek i własne ryzyko w ramach działalności gospodarczej
- Praca jednostronnie wyznaczona (żołnierz, więzień)
- Działanie praktykanta (stażysty)
- Działanie w ramach kontraktu menedżerskiego / na podstawie KSH
- Praca w ramach umowy cywilnoprawnej
- Pomoc społeczna /Pomoc sąsiedzka
- Tzw. zatrudnienie prawnoustrojowe (np. poseł zawodowy)

Podstawowe zasady prawa pracy

- Zasada prawa do pracy i wolności pracy
- Zasada swobody nawiązywania stosunku pracy
- Zasada poszanowania godności i innych dóbr osobistych pracownika
- Zasada równego traktowania pracowników i zakaz dyskryminacji w zatrudnieniu
- Zasada prawa do godziwego wynagrodzenia za pracę
- Zasada prawa do wypoczynku
- Zasada zapewniania przez pracodawcę bezpiecznych i higienicznych warunków pracy
- Zasada zaspokajania bytowych, socjalnych i kulturalnych potrzeb pracowników
- Zasada ułatwiania pracownikom podnoszenia kwalifikacji zawodowych
- Zasada uprzywilejowania pracownika
- Podstawowe zasady dot. zbiorowego prawa pracy
  - Prawo do koalicji
  - Partycypacja pracownicza

Podstawowe zasady prawa pracy

Prawo do pracy

1. Każdy ma prawo do swobodnie wybranej pracy. Nikomu, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie, nie można zabronić wykonywania zawodu.
2. Państwo określa minimalną wysokość wynagrodzenia za pracę.
3. Państwo prowadzi politykę zmierzającą do pełnego produktywnego zatrudnienia.

Podstawowe zasady prawa pracy

Zasada swobody nawiązania stosunku pracy

Nawiązanie stosunku pracy oraz ustalenie warunków pracy i płacy, bez względu na podstawę prawną tego stosunku, wymaga zgodnego oświadczenia woli pracodawcy i pracownika.

Podstawowe zasady prawa pracy

Poszanowanie godności i innych dóbr osobistych pracownika:

Pracodawca jest obowiązany szanować godność i inne dobra osobiste pracownika.

Podstawowe zasady prawa pracy

Zasada równego traktowania pracowników

Pracownicy mają równe prawa z tytułu jednakowego wypełniania takich samych obowiązków; dotyczy to w szczególności równego traktowania mężczyzn i kobiet w zatrudnieniu.

Podstawowe zasady prawa pracy

Zakaz dyskryminacji w zatrudnieniu:

Jakakolwiek dyskryminacja w zatrudnieniu, bezpośrednia lub pośrednia, w szczególności ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, wyznanie, orientację seksualną, a także ze względu na zatrudnienie na czas określony lub nieokreślony albo w pełnym lub w niepełnym wymiarze czasu pracy - jest niedopuszczalna.

Podstawowe zasady prawa pracy

Prawo do godziwego wynagrodzenia

Pracownik ma prawo do godziwego wynagrodzenia za pracę. Warunki realizacji tego prawa określają przepisy prawa pracy oraz polityka państwa w dziedzinie płac, w szczególności poprzez ustalanie minimalnego wynagrodzenia za pracę

Podstawowe zasady prawa pracy

Prawo do wypoczynku

Pracownik ma prawo do wypoczynku, który zapewniamy przepisy o czasie pracy, dniach wolnych od pracy oraz o urlopiach wypoczynkowych

Podstawowe zasady prawa pracy

Bezpieczeństwo i higiena pracy - Pracodawca jest obowiązany zapewnić pracownikom bezpieczne i higieniczne warunki pracy.

Potrzeby socjalno-bytowe - Pracodawca, stosownie do możliwości i warunków, zaspokaja bytowe, socjalne i kulturalne potrzeby pracowników.

Ułatwianie podnoszenia kwalifikacji - Pracodawca jest obowiązany ułatwiać pracownikom podnoszenie kwalifikacji zawodowych.

Podstawowe zasady prawa pracy

Zasada uprzywilejowania pracownika:

1. Postanowienia umów o pracę oraz innych aktów, na których podstawie powstaje stosunek pracy, **nie mogą być mniej korzystne dla pracownika** niż przepisy prawa pracy.
- 2. Postanowienia mniej korzystne dla pracownika są nieważne;** zamiast nich stosuje się odpowiednie przepisy prawa pracy.
3. Postanowienia umów o pracę i innych aktów, na podstawie których powstaje stosunek pracy, naruszające zasadę równego traktowania w zatrudnieniu są nieważne. Zamiast takich postanowień stosuje się odpowiednie przepisy prawa pracy, a w razie ich braku - postanowienia te należy zastąpić odpowiednimi postanowieniami niemającymi charakteru dyskryminacyjnego

Podstawowe zasady prawa pracy

Prawo koalicji:

1. Pracownicy i pracodawcy, w celu reprezentacji i obrony swoich praw i interesów, mają prawo tworzyć organizacje i przystępować do tych organizacji.
2. Zasady tworzenia i działania organizacji, o których mowa w pkt. 1, określa ustawa o związkach zawodowych, ustawa o organizacjach pracodawców oraz inne przepisy prawa

Podstawowe zasady prawa pracy

Partycypacja pracownicza -Pracownicy uczestniczą w zarządzaniu zakładem pracy w zakresie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach

Warunki do korzystania z uprawnień -Pracodawcy oraz organy administracji są obowiązani tworzyć warunki umożliwiające korzystanie z uprawnień określonych w przepisach